

Кривов'язюк Ігор Володимирович
канд. екон. наук, професор,
професор кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Луцький національний технічний університет, Україна

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні викликала безліч довгострокових негативних наслідків для економіки, що спричинили виникнення кризових явищ у багатьох секторах, й зокрема на фондовому ринку, обсяги випуску акцій на якому вже в перший рік війни скоротились на 18,3%, облігацій підприємств – на 79,3%, а обсяги торгів на біржах – на 64,5% [8]. Тому це актуалізує більш пильну увагу до вивчення особливостей його розвитку в таких складних умовах, що особливо важливо з огляду на його вплив на інвестиційну привабливість економіки країни.

Особливості стану та перспективності розвитку вітчизняного фондового ринку під час війни детально вивчались українськими ученими. Так, здійснювалось вивчення стану та тенденцій розвитку фондового ринку України в умовах викликів війни та фінансової глобалізації в контексті вирішення проблеми підвищення його ефективності та інвестиційної привабливості [1], розкривались особливості розвитку його окремих сегментів як складових фінансового ринку країни [2], досліджувалась динаміка торгівлі різними фінансовими інструментами на фондовому ринку [3; 11], внесок його учасників у розвиток фондового ринку [4; 12], розглядались заходи стабілізації повоєнного фондового ринку України [13], особливості виходу з кризового стану [5], переваги та недоліки інвестування для учасників українського фондового ринку під час війни [7]. Також заслуговує на увагу вивчення ролі процесів приватизації в розвитку фондового ринку [9; 10] та інші актуальні питання [6]. Водночас, узагальнення особливостей розвитку українського фондового ринку носить частковий характер, варто більше уваги звернути на порівняльний аналіз показників розвитку фондового ринку України в умовах війни порівняно з періодом, що передував повномасштабному вторгненню на територію країни.

Дослідження тенденцій розвитку фондового ринку України в період 1995-2022 рр., проведене окремими авторами дозволило встановити, що його волатильність і стійкість демонструють загальну тенденцію до зниження, що вказує на потенційний зсув до більш ефективного ринку, тести нормальності

не виявляють помітних відмінностей між аналізованими періодами. Загалом результати свідчать про відсутність систематичних змін у властивостях даних на українському фондовому ринку через нестабільні умови в країні» [14].

Схожа ситуація характерна й для змін на фондовому ринку України в період 2022-2024 рр., що виявляє тенденції до зміни його показників в умовах війни порівняно з довоєнним періодом (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники розвитку фондового ринку України в умовах війни порівняно з довоєнним періодом

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Середній показник за 2022-2024 рр.
Обсяг випуску акцій, млрд грн	42,88	35,05	9,15	343,43	129,21
Обсяг випуску облігацій підприємств, млрд грн	9,78	2,03	13,05	4,86	6,65
Обсяг випусків інвестиційних сертифікатів, млрд грн	7,53	1,37	29,16	12,94	14,49
Загальний обсяг торгів на фондовому ринку, млрд дол	1079,21	622,71	1361,54	1514,59	1166,28
Обсяг торгів фінансовими інструментами на біржах, млрд дол	451,96	160,64	436,43	577,25	391,44
– у т. ч. ОВДП	443,76	152,83	406,01	488,26	349,03

Джерело: узагальнено автором за даними [8]

Аналіз тенденцій розвитку фондового ринку України в умовах війни порівняно з довоєнним періодом дозволяє зробити наступні підсумки:

– по-перше, в 2022-2023 рр. порівняно з 2021 р. обсяги випуску таких довгострокових інструментів ринку як акції суттєво скорочувався через значну невизначеність ситуації та небажання інвесторів ризикувати інвестиційним капіталом. Проте, у 2024 р. обсяг випуску акцій склав 343,43 млрд дол, що свідчить про відносну впевненість інвесторів у розвитку фондовому ринку в майбутньому;

– по-друге, обсяг випуску облігацій підприємств як боргових цінних паперів у 2022-2024 рр. залишався незначним і в середньорічному еквіваленті складав 6,65 млрд грн, що нижче, ніж у довоєнний період (9,78 млрд грн);

– по-третє, обсяг випуску інвестиційних сертифікатів на початку повномасштабного вторгнення суттєво скоротився до 1,37 млрд грн, тоді як в 2023 р. значно зростав до 29,16 млрд грн, але вже в 2024 р. скоротився до 12,94 млрд грн;

– загальний обсяг торгів на фондовому ринку змінюється цілком закономірно: у 2022 р. порівняно з 2021 р. він скоротився на 42,3%, тоді як у наступні періоди зростав (у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 118,7% та у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 11,24%). Загальний обсяг торгів на ринках капіталу наприкінці досліджуваного періоду становив 1514,59 млрд грн;

– обсяги торгівлі фінансовими інструментами на біржах виявляють аналогічні тенденції зміни показників: у 2022 р. порівняно з 2021 р. вони скорочуються на 35,5%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – зростають на 171,68% та у 2024 р. порівняно з 2023 р. – знову зростають на 32,27%. Найбільший обсяг торгів на операторах організованих ринків капіталу наприкінці досліджуваного періоду серед фінансових інструментів зафіксовано з ОВДП – 488,26 млрд грн (85% від загального обсягу торгів фінансовими інструментами).

«Протягом січня-листопада 2024 року найбільші обсяги торгів фінансовими інструментами спостерігалися на двох операторах організованих ринків капіталу «ПЕРСПЕКТИВА» та «ПФТС», обсяг становив 556,03 млрд грн (96% від вартості торгів фінансовими інструментами)» [8].

Таким чином, результатами дослідження виявлено, що розвиток українського фондового ринку в умовах війни мав негативні тенденції у 2022 р., проте в наступні періоди швидко відновився та почав нарощувати обсяги випуску та торгівлі цінними паперами. Значну роль при цьому відіграє випуск акцій та торгівля ОВДП. Одночасний розвиток ринку пайових і боргових інструментів ринку цінних паперів може свідчити про відносну урівноваженість поглядів його учасників на подальшу інвестиційну привабливість ринку та перспективність розвитку фондового ринку України в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Близнюк, О. П., & Ставерська, Т. О. (2024). Сучасний стан і тенденції розвитку фондового ринку України в умовах викликів війни та фінансової глобалізації. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*, 1 (35), 55-71.
2. Борисюк, О., Матвійчук, Н., & Хмелярська, Л. (2024). Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни. *Економіка та суспільство*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76>.
3. Голук, В., Кузьмінський, В., & Чумаченко, О. (2024). Сучасний стан фондового ринку України та перспективи його розвитку. *Економіка та суспільство*, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96>.
4. Котик, О. В., & Ярута, Н. А. (2023). Особливості функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*, 2(102), 118-126. <https://doi.org/10.31713/ve2202310>.
5. Кривов'язюк, І. В. (2014). Криза та інноваційна діяльність промислових підприємств України. *Актуальні проблеми економіки*, 9, 218-223.
6. Лесик, Л. І., Петрушка, Т. О. & Смельянов, О. Ю. (2020). Ринкова вартість як один з індикаторів формування і оцінювання економічного потенціалу підприємств. *ЛОГОС. ОНЛАЙН*.
7. Людковська, Ю., & Абдуллаєва, А. (2023). Інвестування в український фондовий ринок під час війни: переваги та недоліки для інвесторів. *Молодий вчений*, 11 (123), 125-128. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-16>.

8. НКЦПФР (2024) Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. 2021-2024 рр. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>.
9. Павлов, В. І., & Кривов'язюк, І. В. (1998) Приватизація державних підприємств. Луцьк: Надстир'я.
10. Павлов, В. І., & Кривов'язюк І. В. (2002). Ринок цінних паперів в умовах приватизації: регіональний аспект. Луцьк: Надстир'я.
11. Файчук, О. В, Костюк, В. А., & Костик, К. Ю. (2023). Розвиток фондового ринку в Україні в умовах війни. *Ефективна економіка*, 11. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.54>.
12. Харабара, В., Грешко, Р., & Харабара, В. (2024). Фондовий ринок України: стан, актуальні проблеми та перспективи. *Молодий вчений*, 6 (130), 195-200. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-16>.
13. Чернега, В. (2024). Сучасний стан та перспективи розвитку фондового ринку України. *Економіка та суспільство*, (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-144>.
14. Plastun, A., Nariah,a L., Yatsenko, O., Hsiii, O., & Sliusareva L. (2024). Transformation of the Ukrainian Stock Market: A Data Properties View. *Journal of Risk and Financial Management*. Volume 17(5), 177. <https://doi.org/10.3390/jrfm17050177>.